

ОПЕРАЦИЯ УБАГЫНДАГЫ ЭХИНОКОККОЗ ДАРТЫНЫН КАЙТАЛАНМА ТҮРЛӨРҮНҮН АЛДЫН АЛУУ ЧАРАЛАРЫ

М.Ж. Алиев, Т.А. Калыбеков, Р.М. Баширов, Б.С. Ниязов
И.К. Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык академиясы
Бишкек ш., Кыргыз Республикасы

E-mail: musa-aliev-69@mail.ru

Корутунду. 173 бейтаптын эхинококк мите курттарын декасан аралашмасы менен зыянсыздандыруу боюнча жыйынтыктар көрсөтүлгөн. Анда декасан антисептигинин 4-5 мүнөттүк экспозициясы жана фиброздук чел кабыкка куйуусу дагы бир жолу такталды. Бул көрсөтмө эхинококкоз дартынын кайталанма түрүнүн алдын алуу үчүн колдонулду. Операциядан кийинки байкоолордо кабылдоолор жана дарттын кайталанма түрү болгон жок.

Негизги сөздөр: боор, эхинококкоз, зыянсыздандыруу, 0,02% декасан аралашмасы, дарттын кайталанма түрү

ИНТРАОПЕРАЦИОННЫЕ МЕРЫ ПРОФИЛАКТИКИ РЕЦИДИВА ЭХИНОКОККОЗА ПЕЧЕНИ

М.Ж. Алиев, Т.А. Калыбеков, Р.М. Баширов, Б.С. Ниязов
Кыргызская Государственная медицинская академия им. И.К. Ахунбаева
г. Бишкек, Кыргызская Республика

Резюме. Представлены результаты обеззараживания плодоносных элементов эхинококка содержимого кисты у 173 больных антисептиком декасан 0,02% с экспозицией 4-5 минут и введение препарата в фиброзную капсулу и перикапсулярную ткань печени при органосохраняющих операциях с целью профилактики рецидива болезни и нагноительно-воспалительных процессов остаточных полостей при осложненных формах эхинококкоза. В после операционном наблюдении осложнение и рецидива болезни не возникло.

Ключевые слова: печень, эхинококкоз, обеззараживание, декасан 0,02% раствор, рецидив.

INTRAOPERATIVE MEASURES FOR THE PREVENTION OF THE RECURRENCE OF LIVER ECHINOCOCCOSIS

M.Zh. Aliev, T.A. Kalybekov, R.M. Bashirov, B.S. Niazov
Kyrgyz State Medical Academy named after I.K. Akhunbaev
Bishkek, the Kyrgyz Republic

Summary. The results of decontamination of fertile elements of echinococcus cyst contents in 173 patients with antiseptic dexane 0.02% with an exposure of 4-5 minutes and the drug introduction into a fibrous capsule and pericapsular liver tissue during organ-sparing operations in order to prevent recurrence of the disease and inflammatory processes of residual cavities with complicated forms of echinococcosis. A complication and recurrence of the disease in the post-operative observation did not occur.

Key words: liver, echinococcosis, disinfection, dexane 0.02% solution, relapse.

Кириш сөз. Эхинококкоз дарты дүйнө жүзү боюнча кеңири таркалган илдет жана Кыргыз Республикасы да эндемиялык аймак болуп саналат, анткени мал чарбачылыгы боюнча өнүккөн өлкө болуп эсептелет [1,2].

Мурунку 20-30 жыл аралыгы боюнча салыштырмалуу маалымат каражаттарынын, окумуштуу-изилдөөчүлөрдүн изилдөө булактарынын негизи боюнча акыркы 10-15 жыл аралыгында эхинококкоз дарты Кыргызстанда 4-5 эсе көбөйүп кеткен. Кыргыз мамлекеттик санитардык-эпидемиялык көзөмөлдөө борборунун жылдык билдирмеси боюнча (2015) азыркы мезгилде операция болгондордун саны жылына 1000 бейтапка чейин жетет, бул дарттын билинген белгилери менен кайрылгандары эле [3,4].

Мурун бейтаптар мал чарбачылыгы менен алектенген чарбакерлердин арасында эле байкалса, азыркы учурда шаар жашоочуларынын арасында да арбын кездеше баштады. Бул калктын социалдык-жашоо шарттары жана дарттын алдын алуу чараларынын же-

тишээрлик деңгееде чечилбеген маселелери менен түшүндүрүлөт.

Эхинококкоз дарты жалпы организм мүчөлөрүн жабыркоого алып келет жана ар кандай жаш куракта кездешет, кээде майыптыкка, жада калса өлүмгө да алып келген учурлар кездешпей койбойт.

Эхинококкоз дартын дарылоодо көптөгөн операциялык сунуштар, ыкмалар жана алдын алуу чаралары колдонулуп келет, бирок операциядан кийинки эхинококкоздун кайталанма түрү ар кандай адабий булактардагы маалыматтар боюнча 10-38% га чейин жеткен көрсөткүчтөрү көп байкалат [5,6]. Бул өтө көп көрсөткүч болуп саналат.

Операция убагындагы колдонулган апаразитардык жана антипаразитардык ыкмалар операциянын натыйжаларын жогорулатат, бирок кайталанма түрлөрүн өстүртпөй коюууга толук бөгөт боло албайт [7].

Көптөгөн изилдөөчүлөрдүн ойлору боюнча эхинококкоз дартынын кайрадан пайда болуусуна эхинококк ыйлаакчасынын фиброздук чел кабыгы се-

беп дешет, анткени анын ички бетинде көптөгөн эхинококк мите курттарынын түйүлдүктөрү, протосколекс моюнчаларынын атайын чыгаруучу түтүкчөлөрү жайгашкан, булар дарттын кайталанма түрлөрүнүн өөрчүшүнүн бирден-бир себеби [6,8]. Дарттын кайталанма түрлөрүнүн өөрчүшү жана көндөйчөнүн ириндөөсү боюнча хирургия илиминде фиброздук чел кабык азыркы күндө да чечилбеген талаш-тартыш суроо болуп келет [6,8,9]. Окумуштуулардын изилдөөлөрүнүн негизиндеги тыянактар боюнча бара-бара фиброздук чел кабык мите курттун түйүлдүктөрүнө жана ар кандай сезгенүүлөргө сиңиримдүү келет [10,11], ошондуктан көбүнчө операциядан кийин өөрчүй турган ар кандай кабылдоолорго алып келет.

Ошол себептен эхинококкоз дартын дарылоо – бул операция жолу менен гана жүргүзүлөт. Операциянын маңызы – ыйлаакчанын ичиндегисин жууп тазалоо, аны мите куртка каршы зыянсыздандыруу жана андан калган көндөйчөнү жоюу [12,13].

Биз тажрыйба жүргүзгөндө эхинококк мите курттарын декасан антисептик аралашмасы менен зыянсыздандырып турдук, анткени ал мурун ириң сезгенүүлөрүн дарылоодо жана анын алдын алуу боюнча кеңири колдонулуп келген дарылардын бири болуп саналат.

Декасан антисептиги эхинококк мите курттарына каршы турууда өзүн эксперименталдык жана клиникалык изилдөө шарттарында көрсөтө алды жана дарттын кайталанма түрлөрүнүн алдын алууда да өзүнүн маанилүү жакшы сапаттарын көрсөттү [14]. Ошол себептен биз ишибизде анын жогоруда көрсөткөн сапаттары боюнча ишибизди уланттык.

Андан башка адабият булактары боюнча декасан 0,02% аралашмасы көп кырдуу сапаттагы антисептик болуп саналат [14,15,16,17].

Изилдөөнүн максаты: декасан антисептигинин эхинококк ыйлаакчасынын мите куртун жана фиброздук чел кабыктын айланасындагы митекурттарды зыянсыздандыруу боюнча бааланышы.

Куралдар жана изилдөө ыкмалары

Биздин көзөмөлдө эхинококкоз дартына чалдыккан 173 бейтап болду, анын ичинен эркектер 99 (57,2%), аялдар 74 (42,8%) бейтапты түздү, алар 16дан 75 жашка чейинки бейтаптар. Эхинококкоздун ириндүү түрү 46 (26,6%), ириң сымалдуу түрү 39 (22,5%), фиброздук чел кабыктын таш сымал катып ириндөөсү – 3 (1,7%), кайталанма түрү – 18 (10,4%), эхинококк ыйлаакчасынын өт түтүкчөлөрүн көздөй жайылуусу – 3 (1,7%), эхинококк ыйлаакчасынын курсак көндөйүнө жайылуусу – 4 (2,4%) жана калгандары эхинококкоз дартынын жөнөкөй түрү 60 (34,7%) бейтапты түздү.

Биз жумуштун башталышында белгилүү окумуштуу Б.А. Акматовдун [1] *in vitro* ыкмасы менен декасан антисептигинин мите курттарга канча убакыт аралыгында таасир тийгизерин байкадык. Анткени 1% эозин боёк аралашмасы аркылуу боёп, микроскоптун жардамы менен караганда өлгөн мите курттар кара көк кир сымалдуу түсүн өзгөртөт, ал эми таасири тийбегендери өзгөрүүсүз калышат. Мурункудай эле мите курттарды зыянсыздандыргандан кийин, эхинококкоз дартынын татаалданган түрлөрүндө, өзгөчө хитин чел кабыгынын бүтүн эместигин аныктагандан кийин фиброздук чел

кабыкка жана анын айланасына 5-10 мл көлөмдөгү декасан антисептигин жылуу түрүндө куйдук. Анткени бул ыкма көңдөйчөнүн ириңдеп кетишинен жана дарттын кайталанма түрлөрүнөн сактайт. Ыкма изилдөөчү А.И. Мусаев жана М.Ж. Алиев тарабынан эксперименталдык жана клиникалык тажрыйбада тастыкталган [18]. Ыйлаакчанын ичиндеги суюктуктар курсак көңдөйүнө, өт түтүкчөлөрүнө жайылып кеткен учурларда декасан 0,02% антисептиги менен 4-5 мүнөт аралыгында зыянсыздандырылды. Эхинококкэктомия операциясын бүтөөрдө фиброздук чел кабыктын калган бөлүгүнө жылуу декасан антисептигин 5-10 мл көлөмдө кошумча куйдук.

Жыйынтыктар жана аларды талкуулоо

Биздин клиникалык байкоолордун негизинде «in vitro», декасан 0,02% антисептиги эхинококк мите курттарынын түйүлдүктөрүн 5 мүнөт аралыгында зыянсыздандырып жок кыларына толук ишендик.

Эксперименталдык изилдөөнүн негизинде [14], биз эхинококкоз дартына чалдыккан 69 кайталанма түрлөрүнө коркунуч бар бейтаптарга операция убагында фиброздук чел кабыгына жана анын айланасына кошумча жылуу декасан антисептигин 5-10 мл көлөмүндө куйдук, бул ыкма дарттын кайталанма түрүнүн алдын алуу үчүн колдонулду. Бул бейтаптарды операциядан кийинки убактарда үй-бүлөлүк топтогу дарыгерлер менен чогуу диспансердик көзөмөлгө алдык. Алар өз убагында химиялык профилактикалык дарыларын алып турушту жана биздин көзөмөлдө 3 жылга чейин болушту.

Белгиленген мерчемдер боюнча өз убагында изилдөөлөрдөн өтүп турушту, анализдеринде өзгөрүүлөр болгон жок. Бул бейтаптардын арасында эхинококкоз дартынын кайталанма түрүнүн өөрчүү белгилери байкалган жок.

Ошол себептен, биздин изилдөөлөр жана байкоолордун негизинде дагы бир жолу декасан антисептигинин эхинококк мите куртун зыянсыздандыруу боюнча клиникалык дарылоодо өз жолун тапты жана антисептиктин терс таасирдүү эмес экендигин, аны колдонгондо боордун, бөйрөк тутумдарынын функционалдык иштешине зыян келтирбеши тастыкталды.

Жыйынтыктар:

1. 0,02% декасан антисептиги эхинококк мите куртуна каршы жогорку сапаттагы химиялык зат болуп эсептелет.
2. Антисептик салыштырмалуу кыска убакыт аралыгында эхинококк мите куртуна таасирин тийгизе алат.
3. Декасан антисептигин клиникаларда эхинококк мите куртуна каршы жана дарттын кайталанма түрлөрүнүн алдын алуу үчүн колдонсо болот жана аны фиброздук чел кабыкка куйганда боорго терс таасирин тийгизбейт.

Адабият

1. Акматов, Б.А. Сборник научных трудов: Материалы научно-практической конференции [Текст] / Б.А. Акматов, М.Г. Кенжаев, А.М. Кенжаев // Современные методы диагностики эхинококкоза и меры профилактики его рецидива. В кн.: Проблемы эхинококкоза в Кыргызстане. - Бишкек, 2002. – С. 8-11.

2. Бебезов, Х.С. Сборник научных трудов: Материалы научно-практической конференции [Текст] / Х.С. Бебезов, Д.Н. Нурманбетов, Ш.М. Чынгышаев // Распространенность и хирургическое лечение эхинококкоза печени. В кн.: Проблемы эхинококкоза в Кыргызстане. - Бишкек, 2002. - С. 22-27.
3. Оморов, Р.А. Заболеваемость эхинококкозом в Кыргызской Республике [Текст] / Р.А. Оморов, Ж.Т. Конурбаева, Р.М. Баширов // Центрально-Азиатский медицинский журнал. - 2008. - №14, Прил. 2. - С. 40-42.
4. Тойгомбаева, В.С. Паразитарные болезни человека [Текст] / В.С. Тойгомбаева. - Бишкек: Кыргызполиграфкомбинат, 2010. - 147 с.
5. Альперович, Б.И. Хирургические вмешательства при эхинококкозе и пути профилактики рецидива [Текст] / Б.И. Альперович, Н.В. Мерзликин, В.Н. Сало // Анналы хирургической гепатологии. - 2005. - Т.10, №2. - С. 98-99.
6. Ахмедов, И.Г. Резидуальные фиброзные образования после эхинококкэктомии и их клиническое значение [Текст] / И.Г. Ахмедов, А.Г. Магомедов // Вестник хирургии. - 2006. - №1. - С. 27-33.
7. Клиническая оценка применения принципов апаразитарности и антипаразитарности хирургии эхинококкоза [Текст] / А.З. Вафин, А.Н. Айдемиров, А.В. Попов, У.Ш. Хушвактов // Анналы хирургической гепатологии. - 2008. - Т.13, №3. - С. 10-13.
8. Кахаров, М.А. Обоснование удаления фиброзной капсулы при эхинококкэктомии из печени [Текст] / М.А. Кахаров, В.А. Кубышкин, В.А. Вишневский // Хирургия. - 2003. - №1. - С. 31-35.
9. Калиева, Д.К. Хирургическое лечение эхинококкоза [Текст] / Д.К. Калиева // Медицина-хирургия. - 2013. - №1. - С. 12-14.
10. Мамакеев, М.М. Результаты хирургического лечения паразитарных заболеваний печени [Текст] / М.М. Мамакеев, А.А. Сопуев, Е.А. Тилеков // Вестник Хирургии Казахстана. - 2012. - №1. - С. 100-101.
11. Способы ликвидации полости фиброзной капсулы при эхинококкозе перидифрагмальной локализации [Текст] / А.И. Мусаев, М.С. Айтназаров, К.Е. Овчаренко и др. // Центрально-Азиатский медицинский журнал. - 2008. - №14. - С. 79-81.
12. Альперович, Б.И. Хирургия печени [Текст] / Б.И. Альперович. - М: ГЭОТАР-Медиа, 2013. - 352 с.
13. Вишневский, В.А. Эхинококкоз печени. Хирургическое лечение [Текст] / В.А. Вишневский, Р.З. Ефанов, Р.З. Икрамов // Доказательная гастроэнтерология. - 2013. - №2. - С. 18-24.
14. Алиев, М.Ж. Профилактика рецидива эхинококкоза [Текст] / М.Ж. Алиев, Б.Р. Жаналиев, Н.М. Мырзаканов // Известия вузов. - 2014. - №8. - С. 70-73.
15. Ковальчук, В.П. Результати експериментального і клінічного дослідження ефективності антисептичного препарату декасану [Текст] / В.П. Ковальчук, М.І. Гуменюк, В.В. Бікміров // Вісник Вінницького державного медичного університету. - 2002. - №2. - С. 292-294.
16. Фомин, П.Д. Применение антисептика Декасан при нагноительных процессах в мягких тканях [Текст] / П.Д. Фомин, А.И. Лиссов, С.Н. Козлов // Ліки України. - 2006. - №11. - С. 74-75.
17. Фомин, П.Д. Применение антисептика декасана в неотложной абдоминальной хирургии [Текст] / П.Д. Фомин, А.И. Лиссов, С.Н. Козлов // Клінічна Хірургія. - 2009. - Т.11, №12. - С. 98-100.
18. Мусаев А.И. Способ профилактики рецидива эхинококкоза печени. Патент на изобретение. Кыргызпатент. Бишкек, 2014. - №1692 / А.И. Мусаев, М.Ж. Алиев.